ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas Nr.A420194418
Lietas arhīva Nr. AA43-0512-19/21
ECLI:LV:ADAT:2019:0613.A420194418.11.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2019. gada 13. jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Kristīne Kalvāne,
tiesneses Ilze Amona un Valda Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu, par to, ka laika periodā no 2016. gada 30. oktobra līdz 2017. gada 31. maijam un no 2017. gada 10. augusta līdz 2017. gada 30. oktobrim Jelgavas cietuma 6. vienības kamerā Nr. /kameras numurs/ netika nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, sakarā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 14. novembra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs 2017. gada 30. oktobrī vērsās ar sūdzību Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – pārvalde) par neatbilstošiem uzturēšanās apstākļiem Jelgavas cietuma 6. vienības kamerā Nr. /kameras numurs/ (turpmāk – kamera), laika periodā no 2016. gada 30. oktobra līdz 2017. gada 30. oktobrim (ar pārtraukumiem), norādot uz kosmētisko stāvokli kamerā (griestu, sienu un grīdas stāvokli), nepietiekamu privātumu sanitārajā mezglā, dienas gaismas trūkumu, nakts miera traucēšanu ventilācijas sistēmas darbības dēļ un durvju vēršanas un caurlaižu skaņas dēļ, aukstumu kamerā un nepietiekamu privātuma nodrošināšanu dušas telpā un tās kosmētisko stāvokli. Par minēto aizskārumu pieteicējs lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu 10 000 *euro*.

Ar pārvaldes 2018. gada 1. marta lēmumu Nr. 1/13-P/4431 atzīta par prettiesisku Jelgavas cietuma faktiskā rīcība, nenodrošinot pietiekamu dabisko apgaismojumu kamerā laika periodā no 2016. gada 30. oktobra līdz 2017. gada 31. maijam un no 2017. gada 10. augusta līdz 2017. gada 30. oktobrim (turpmāk – strīdus periods) un uzdots Jelgavas cietumam rakstveidā atvainoties pieteicējam. Pārējā daļā Jelgavas cietuma faktiskā rīcība atzīta par tiesisku un atteikts noteikt morālā kaitējuma atlīdzinājumu naudā.

[2] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Jelgavas cietuma faktisko rīcību un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Pieteikumā saistībā ar nepietiekamu apgaismojumu kamerā norādīti turpmāk minētie argumenti.

Atrodoties 15 stundas kamerā ar mākslīgo apgaismojumu, pieteicējam ir pasliktinājusies redze. Kaut gan pārvalde atzina cietuma rīcību, nenodrošinot strīdus periodā kamerā pietiekamu dabisko apgaismojumu, par prettiesisku un noteica atlīdzinājumu – rakstveida atvainošanos, šāds atlīdzinājums nav pietiekams, ņemot vērā, ka pieteicējam ir pasliktinājusies redze. Arī no 2017. gada 1. decembra, kad pieteicējs tika pārvests uz 7. vienības kameru Nr. /kameras numurs/, tajā nav pietiekama dabiskā apgaismojuma. Pieteicējs norāda, ka 2018. gada 28. martā viņš apmeklēja acu ārstu, kurš izrakstīja brilles. Brilles izmaksās sākot no 50 *euro*.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 14. novembra spriedumu pieteicēja pieteikums tika apmierināts daļā, piešķirot morālo kompensāciju 500 *euro* par nepietiekamu dabisko apgaismojumu kamerā strīdus periodā, bet pārējā daļā noraidīts. Spriedums apmierinātajā daļā balstīts uz turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] Tiesa norādīja, ka izskatāmajā lietā vairs nepastāv strīds par Jelgavas cietuma rīcības prettiesiskumu saistībā ar nepietiekama dabiskā apgaismojuma nenodrošināšanu kamerā strīdus periodā. Proti, pārvalde ir atzinusi par prettiesisku Jelgavas cietuma faktisko rīcību, strīdus periodā nenodrošinot pieteicējam pietiekamu dabisko apgaismojumu kamerā. Tātad pieteicēja morālā kaitējuma tiesiskais pamats Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11. panta trešās daļas izpratnē ir pierādīts. Lietā ir izšķirams strīds, vai pārvaldes noteiktais morālā kaitējuma atlīdzinājuma veids – rakstveida atvainošanās – ir atbilstošs, vai arī ir pamats noteikt atlīdzinājumu naudā.

[3.2] Atbilstoši Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) 2012. gada 11. maija sprieduma lietā Nr. SKA?117/2012 8. punktam un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums, atbilstoši likuma pārejas noteikumu 8. punktam tiek piemērotas normas redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 28. februārim) likuma 14. panta pirmajai daļai, tiesa secināja, ka tas, kāds atlīdzinājums personai pienākas par iestādes pieļautas prettiesiskas rīcības radītu morālo kaitējumu, izlemjams katrā konkrētā lietā, novērtējot lietas individuālos apstākļus.

Lietā pieteicējs ir sūdzējies par dabiskā apgaismojuma nepietiekamību kamerā, kad 15 stundas diennaktī kamerā jāuzturas mākslīgajā apgaismojumā, no kā pieteicējam pasliktinājusies redze.

[3.3] No lietas materiāliem tiesa konstatēja, ka pieteicējs aptuveni gadu (ar pārtraukumiem) – tātad ilgstoši – tika izvietots kamerā ar nepietiekamu dabisko apgaismojumu.

Pārvalde, nosakot atlīdzinājuma veidu, nekonstatēja būtisku pieteicēja tiesību aizskārumu, iespējams, domājot aizskāruma smagumu, atzīstot, ka kamerā dabiskais apgaismojums, lai arī bija nepietiekams, tomēr ieplūda, kā arī tā trūkums tika kompensēts ar mākslīgo apgaismojumu.

Pastāvīga atrašanās krēslainā telpā vai pie nepārtraukti ieslēgta mākslīgā apgaismojuma var radīt tādu diskomforta sajūtu, kas personai rada ciešanas. Vienlaikus, vērtējot pieteicēja aizskāruma smagumu, kā to pamatoti norāda pārvalde, jāņem vērā, ka pieteicējs neatradās pilnīgā tumsā, jo dienasgaismas ieplūšana kamerā nebija pilnībā traucēta. Turklāt pietiekama dabiskā apgaismojuma trūkums tika kompensēts ar mākslīgo apgaismojumu. Tomēr ņemams vērā, ka savu galveno funkciju – nodrošināt apgaismojumu – nepietiekama dabiskā apgaismojuma apstākļos šāds mākslīgā apgaismojuma risinājums pildīja.

Turklāt tiesa ņēma vērā, ka dabiskā apgaismojuma nepietiekamību izraisa cietuma korpusa plānojums un konstruktīvais risinājums, kālab minētā dzīvojamā kamera ir nepiemērota. Vienlaikus ēkas konkrētā korpusa konstrukcija arī liedz veikt ātras izmaiņas. Tomēr pārvalde ir meklējusi risinājumus, lai iespēju robežās novērstu nepiemērotos apstākļus kamerās, nodrošinot ar mākslīgās gaismas avotu, nolūkā novērst dabiskā apgaismojuma nepietiekamību.

Tiesa nepiekrita pārvaldes norādītajam par pieteicēja līdzatbildību, neveicot aktīvas darbības savu tiesību aizsardzībā. Proti, pārvalde norāda, ka pieteicējs par apstākļiem kamerā nav sūdzējies Jelgavas cietuma administrācijai, bet tikai pēc ilgāka laika (aptuveni pēc gada) vērsies ar sūdzību pārvaldē.

Kā jau norādīts, dabiskā apgaismojuma nepietiekamība attiecīgā Jelgavas cietuma korpusa kamerās ir neveiksmīgā cietuma korpusa plānojuma un konstruktīvā risinājuma rezultāts. Līdz ar to ar pieteicēja sūdzībām par dabiskā apgaismojuma trūkumu visticamāk iestāde problēmsituāciju nebūtu atrisinājusi.

Savukārt pieteicēja apsvērumus par to, ka tieši dabiskā apgaismojuma nepietiekamības dēļ viņam pasliktinājusies redze, pirmkārt, neapliecina neviens pierādījums lietā, otrkārt, redzes pasliktināšanās gadījumā jākonstatē tieša cēloņsakarība starp prettiesisko iestādes rīcību un pieteicējam radīto veselības kaitējumu. Ievērojot to, ka lietā nav šādu pierādījumu (piemēram, ekspertīzes atzinums), kuru nodrošināšana ir pieteicēja pienākums atbilstoši Administratīvā procesa likuma 96. pantam, tiesa šādu pieteicēja veselībai radītu kaitējumu (kā personisko kaitējumu) nevērtēja.

Turklāt pārvalde pārsūdzētajā lēmumā pietiekami skaidri un pamatoti norādīja uz iespējamiem cēloņiem saistībā ar pieteicēja redzes izmaiņām. Šāds pārvaldes secinājums apstiprinās ar publiski pieejamo informāciju, uz kuru norādīts pārsūdzētajā lēmumā.

[3.4] Tiesa citēja Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14. panta pirmo un trešo daļu un norādīja, ka nav pamata uzskatīt, ka tiesību aizskārums attiecībā uz nepietiekama dabiskā apgaismojuma nenodrošināšanu kamerā ir bijis smags vai būtu konstatējams kaitējums pieteicēja dzīvībai, vai sevišķi smags kaitējums veselībai. Vienlaikus ņemams vērā, ka vairs nav iespējama iepriekšējā stāvokļa atjaunošana. Apstākļos, kad ir aizskartas pieteicēja pamattiesības, turklāt aizskārums ir bijis ilgstošs un nav vērtējams kā maznozīmīgs, rakstveida atvainošanās nav atzīstama par adekvātu atlīdzinājuma veidu. Līdz ar to tiesa secināja, ka ir pamats lemt par kaitējuma atlīdzinājumu naudā.

[3.5] Lai noteiktu atbilstīgu atlīdzinājumu, tiesa ņēma vērā citās līdzīgās lietās piespriestā morālā kaitējuma apmērus, ievērojot katrā konkrētajā gadījumā konstatēto apstākļu kopumu un pārkāpuma ilgumu. Tiesa aplūkoja lietās Nr. A420659811, A420577010, A420569110, A420275814, A420384514 un Nr. A420406613 noteiktos atlīdzinājuma apmērus.

Salīdzinot izskatāmās lietas apstākļus kopsakarā ar iepriekš minētajās lietās konstatēto, tiesa par atbilstīgu atlīdzinājumu par pieteicējam nodarīto kaitējumu atzina 500 *euro*. Tiesas ieskatā šāds atlīdzinājums nav nesamērīgi mazs, turklāt tas sasniedz arī preventīvos mērķus – novērst līdzīgu gadījumu atkārtošanos tādās valsts pārvaldes jomās, kurās vērojama sistemātiska, ilgstoša personu tiesību neievērošana un valsts nerīkojas, lai pārkāpumus nepieļautu (sk. *Senāta 2018. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-126/2018 5. punktu*).

[4] Par Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 14. novembra spriedumu daļā, ar kuru apmierināts pieteikums, pārvalde iesniedza apelācijas sūdzību, norādot turpmāk minētos iebildumus.

[4.1] Pārvaldes ieskatā, tiesas secinājums, ka pieteicēja sūdzībām par dabiskā apgaismojuma trūkumu nav būtiskas nozīmes izskatāmajā lietā, nav pamatots un pēc būtības ir pretrunīgs, jo, pirmkārt, pieteicēja tūlītēja vēršanās Jelgavas cietuma administrācijā liecinātu par objektīvi pastāvošām neērtībām, kādas pieteicējam nākas izciest saistībā ar dabiskā apgaismojuma nepietiekamību, otrkārt, tiktu informēta Jelgavas cietuma administrācija par attiecīgās kameras nepiemērotību pieteicējam un viņa nepieciešamību pēc lielāka dabiskā apgaismojuma. Jelgavas cietuma administrācijai, nesaņemot šādu informāciju no pieteicēja, nevarēja būt zināmas pieteicējam esošās neērtības saistība ar dabiskā apgaismojuma

nepietiekamību. Tā kā nav attiecīga normatīvā akta, kurš noteiktu dabiskā apgaismojuma normas dzīvojamās telpās, kā arī to, ka dabiskais apgaismojums reģionā, kurā atrodas Latvijas Republika, atkarībā no gadalaika ir mainīgs, uzskatāms, ka dabiskā apgaismojuma pietiekamības noteikšanai piemīt subjektīvas vērtēšanas raksturs. Konkrētajā lietā nav strīda par dabiskā apgaismojuma neesamību vispār, bet gan par tā iespējamu nepietiekamību konkrētai personai (pieteicējam).

Pārvalde atsaucās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012. gada 10. janvāra sprieduma lietā Ananvev pret Krieviju, 153. – 155. punktu, Administratīvās apgabaltiesas 2017. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. A420298016 10. punktu un Senāta 2015. gada 27. marta sprieduma lielā Nr. SKA–0029/2015 16. punktu un tur minēto Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru.

[4.2] Pārvalde uzskata, ka atsaukšanās uz spriedumā ietvertajām administratīvajām lietām nav pamatota, jo nav salīdzināma ar konkrēto lietu kumulatīvā efekta trūkuma dēļ.

Turklāt 2018. gada 8. oktobrī Administratīvā rajona tiesa izskatīja administratīvo lietu Nr. A420210118 par nemantiskā kaitējuma 430 *euro* atlīdzinājumu, kas nodarīts ar prettiesisku Jelgavas cietuma faktisko rīcību, ievietojot pieteicēju laika periodā no 2017. gada 1. decembra līdz 2018. gada 19. martam Jelgavas cietuma 7. vienības kamerā Nr. /kameras numurs/, kur nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums. Izskatījusi minēto administratīvo lietu, tiesa noraidīja pieteikumu par nemantiskā kaitējuma 430 *euro* atlīdzinājumu. Šis spriedums stājās spēkā 2018. gada 9. novembrī. Tiesa atzina, ka tai nav šaubu par pieteicēja spējām novērtēt viņa uzturēšanas apstākļus attiecīgajā kamerā uzreiz pēc ievietošanas tajā un attiecīgi rīkoties.

[4.3] Konkrētajā lietā nepietiekams dabiskais apgaismojums Jelgavas cietuma 6. vienības kamerā Nr. /kamera/ tika konstatēts laika periodā no 2016. gada 30. oktobra līdz 2017. gada 31. maijam (214 dienas) un no 2017. gada 10. augusta līdz 2017. gada 30. oktobrim (82 dienas). Abi laikposmi nav summējami, jo starp tiem bija 62 dienas, kuras pieteicējs tika turēts apstākļos, kuri nav saistāmi ar dabiskā apgaismojuma nepietiekamību.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī tiesiskās vienlīdzības principu, kurš paredz, ka salīdzināmos gadījumos rezultātam ir jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam, secināms, ka tiesa attiecībā pret pieteicēju, viņam esot salīdzināmos apstākļos, ir spriedusi diametrāli pretēji.

[5] Pieteicējs iesniedza paskaidrojumu, norādot, ka pārvaldes apelācijas sūdzība nav pamatota, jo pirmās instances tiesa ir pieņēmusi tiesisku un pamatotu spriedumu.

Pieteicējs papildus paskaidro, ka neskaitāmas reizes mutiski un arī rakstiski bija vērsies pie Jelgavas cietuma administrācijas ar sūdzībām par sadzīves apstākļiem kamerā. Tāpat pieteicējs bija vērsies pie Latvijas Republikas tiesībsarga un Ieslodzījuma vietu pārvaldes. Vēstule, kas adresēta pārvaldei tika reģistrēta cietuma žurnālā, tomēr pārvalde norādīja, ka to nav saņēmusi.

[6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304. panta pirmo daļu apgabaltiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pārvaldes apelācijas sūdzība ir pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[8] Pirmās instances tiesa pareizi atzina, ka izskatāmajā lietā vairs nepastāv strīds par Jelgavas cietuma rīcības prettiesiskumu saistībā ar nepietiekama dabiskā apgaismojuma nenodrošināšanu kamerā strīdus periodā, jo pārvalde ir atzinusi par prettiesisku Jelgavas cietuma faktisko rīcību, strīdus periodā nenodrošinot pieteicējam pietiekamu dabisko apgaismojumu kamerā.

Tomēr tas, ka Ieslodzījuma vietu pārvalde atzinusi pieteicēja tiesību pārkāpumu, nenozīmē, ka atlīdzinājums nosakāms tieši naudā. Par atlīdzinājumu var kalpot arī pārkāpuma atzīšana (sk. *Senāta 2018. gada 24. jūlija rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKA-923/2018*).

Kā atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, gadījumā, ja ieslodzītie atrodas pārapdzīvotības apstākļos, tad dabiskā apgaismojuma un svaiga gaisa nepietiekamība sakarā ar metāla slēģiem var būtiski pasliktināt ieslodzīto stāvokli un likt nopietni nosliekties uz pārkāpuma konstatēšanu. Tomēr, ja netiek konstatēta pārapdzīvotība, ventilācijas vai mākslīgā apgaismojuma trūkums, tad dabiskā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nesasniedz minimālo bardzības līmeni, lai konstatētu spīdzināšanas un cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu (*2015. gada 27. janvāra sprieduma lietā „Neshkov un citi pret Bulgāriju", iesniegumu Nr. 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 un 9717/13, 238. punkts, 2012. gada 10. janvāra sprieduma lietā „Ananyev un citi pret Krieviju", iesniegumu Nr. 42525/07 un 60800/08, 154. punkts*).

Paskaidrojumā par pārvaldes apelācijas sūdzību pieteicējs norādījis, ka kamerā strīdus laika posmā ir atradies pārapdzīvotības apstākļos. Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs uzturējās kamerā kopā ar vēl diviem ieslodzītajiem. Kameras platība ir 19,5 m^2. Tas nozīmē, ka uz vienu personu dzīvojamā platība bija 6,5 m^2, kas ne tuvu neliecina par pārapdzīvotības apstākļiem kamerā. Arī tad, ja no kopējās kameras platības atņem sanitārā mezgla platību, tad apdzīvojamā platība uz vienu personu ir 5,95 m^2, kas arī ir tālu no vispārpieņemtā pārapdzīvotības rādītāja (*lietas 57. lapa*). Proti, atbilstoši tiesu praksē nostiprinātajām atziņām platība, kas ir mazāka par 4 m^2, bet ir lielāka par 3 m^2, var tikt atzīta par pārkāpumu, ja iestādes rīcībā ir saskatāmi vēl citi necilvēcīgas attieksmes elementi. Lai secinātu, ka pārapdzīvotība jau pati par sevi ir Eiropas Cilvēktiesību aizsardzības konvencijas pārkāpums, ir jākonstatē platība, kas ir

mazāka par 3 m^2 (sk. *Senāta 2012. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-189/2012 15. punktu*).

Papildus apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs sodu izcieta soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē. Saskaņā ar Sodu izpildes kodeksa 50.^{4} panta devīto daļu pieteicējam cita starpā bija tiesības uz trim ilgstošām un četrām īslaicīgām satikšanām gadā, katru dienu ne mazāk kā stundu garu pastaigu svaigā gaisā, katru dienu ārpus kameras skatīties televizoru, kā arī apmeklēt cietuma kapelā dievkalpojumus un tikties ar garīdznieku vienatnē. Tādējādi pieteicējam kamerā nebija jāatrodas nepārtraukti, bet bija iespēja no tās iziet. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka pieteicējs visu diennakts gaišo laiku bija spiests uzturēties kamerā, kurā nav nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums. Jānorāda arī, ka pieteicējs bija vērsies ar rakstisku lūgumu izslēgt mākslīgo dienas apgaismojumu dienas laikā (*lietas 122. lapa*). Lai arī minētais iesniegums ir tapis pēc aplūkojamā strīdus perioda, tomēr tas liecina par pieteicēja nekonsekventu rīcību. No vienas puses pieteicējs iebilst par to, ka viņam netiek nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, bet no otras puses pieteicējs vēlas, lai dienas gaismas trūkumu kompensējošais mākslīgais apgaismojums tiktu izslēgts, lai pieteicējs varētu pavadīt laiku puskrēslā.

Līdz ar to apgabaltiesa atzīst, ka izskatāmajā lietā dabiskā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nav radījusi būtisku pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu, jo lietā nav konstatējama pārapdzīvotība, arī mākslīgais apgaismojums kamerā ir bijis pietiekams, kā arī nav saskatāmi citi apstākļi, kas liecinātu par pieteicēja tiesību aizskārumu.

[9] Pieteicējs norāda, ka nepietiekama dabiskā apgaismojuma dēļ viņam ir iestājušās nelabvēlīgas sekas, jo ir pasliktinājusies redze.

Administratīvā procesa likuma 153. panta trešā daļa noteic, ka fakts, kurš nodibināts ar spēkā stājušos spriedumu tā motīvu daļā, nav no jauna jāpierāda, izskatot administratīvo lietu, kurā piedalās tie paši procesa dalībnieki.

Apgabaltiesa konstatē, ka spēkā ir stājies Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 8. oktobra spriedums lietā Nr. A420210118, kurā ir konstatēts, ka pieteicējs ir vērsies Jelgavas cietuma medicīnas daļā ar sūdzībām par redzes pasliktināšanos. 2018. gada 28. martā pieteicējs tika konsultēts pie okulista dr. /pers. H/, kura izmeklēja pacientu un uzstādīja diagnozi OuHypermetropia. Presbiopija, kā arī izrakstīja brilles. Okuliste atzinusi, ka pieteicēja redzes izmaiņas ir saistītas ar vecuma izmaiņām acīs, ir nepieciešams sākt izmantot brilles darbam.

Apgabaltiesa atzīst par pareizu pārvaldes un Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 8. oktobra spriedumā norādīto, ka vecuma tālredzība jeb presbiopija ir ar vecumu saistīta redzes pasliktināšanās. Tā parasti tiek raksturota kā fokusa traucējumi īsos un vidējos attālumos. Presbiopija nav slimība, bet gan fizioloģiskas izmaiņas acī, kas saistītas ar acs lēcas elastības izmaiņām un samazinātu muskuļu spēku, kas ļauj lēcai koncentrēties uz noteiktu attālumu. Presbiopijas simptomi parasti sāk parādīties apmēram 40 gadu vecumā (sk. *https://www.acucentrs.lv/acu-slimibas/vecuma-talredziba-presbiopija/*). Arī pats pieteicējs minētajā lietā ir atzinis, ka redze ir pasliktinājusies vecuma dēļ.

Tādēļ nav pamata konstatēt pieteicēja redzes pasliktināšanās saistību ar nepietiekamu dabiskā apgaismojuma nodrošinājumu kamerā, un nav konstatējama cēloniska sakarība starp Jelgavas cietuma rīcību un pieteicējam radušos veselības kaitējumu.

[10] Apgabaltiesa ņem vērā, ka situācija, kāpēc pieteicējs atradās kamerā, kurā nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, kā to pamatoti norāda pārvalde, saistīta ar Jelgavas cietuma telpu plānojumu, nevis apzinātu Jelgavas cietuma administrācijas rīcību, proti, nav pamata atzīt, ka pieteicējam ar nolūku tika radīti nelabvēlīgi apstākļi. Līdz ar to nav konstatējams Jelgavas cietuma administrācijas nodoms pazemot pieteicēju vai speciāli viņam radīt cietsirdīgus apstākļus.

Apgabaltiesas pievienojas pārvaldes apelācijas sūdzībā norādītajam, ka konkrētajā gadījumā ir konstatējama arī pieteicēja līdzatbildība, proti, pieteicējs laika posmā, kamēr viņš atradās šajā kamerā, par dabiskā apgaismojuma nepietiekamību nav sūdzējies. Apgabaltiesas ieskatā pieteicējam bija pienākums nekavējoties ziņot Jelgavas cietuma administrācijai par nepietiekamu dabisko apgaismojumu, ja pieteicējam tas radīja diskomfortu vai šķita apgrūtinoši, ko pieteicējs nav darījis. No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs Jelgavas cietuma kamerā atradās jau 2016. gada 30. oktobrī, tātad jau tad viņam bija zināmi uzturēšanās apstākļi minētajā kamerā, taču pieteicējs neinformēja cietuma administrāciju par savu tiesību aizskārumu. Pieteicējs pārvaldē ar iesniegumu par redzes pasliktināšanos vērsās tikai 2017. gada 26. septembrī (*lietas 105. lapa*) un vēlāk arī 2017. gada 30. oktobrī, proti, turpat pēc gada, kad pieteicējam nešaubīgi bija zināms par uzturēšanās apstākļiem kamerā.

Apgabaltiesa kritiski vērtē pieteicēja paskaidrojumus par to, ka viņš ir vairākkārt iebildis par nepietiekamu dabisko apgaismojumu kamerā, jo par to lietā nav neviena pierādījuma. Apgabaltiesai neliekas ticami, ka Jelgavas cietuma administrācija vai pārvalde būtu ignorējušas pieteicēja sūdzības vai nebūtu reģistrējušas pieteicēja iesniegumus. Sekojot pieteicēja loģikai, nāktos atzīt, ka arī reģistrētos pieteicēja iesniegumus, kas satur sūdzības par apstākļiem Jelgavas cietumā, pārvaldei būtu jāignorē, bet pārvalde to nav darījusi un ir sniegusi uz tiem atbildes.

Morālais kaitējums izpaužas kā konkrētas personas subjektīvi pārdzīvojumi, tādējādi var piekrist pārvaldes viedoklim, ka šāda pieteicēja rīcība konkrētajā gadījumā apliecina viņa subjektīvo attieksmi pret tiesību aizskāruma nozīmīgumu. Pieteicējs neinformēja cietuma administrāciju par nekomfortablajiem apstākļiem, līdz ar to liedzot iespēju cietuma administrācijai tos konstatēt un novērst. Tādējādi secināms, ka pieteicējs, atrodoties kamerā strīdus laika periodā, nav izjutis tik lielu diskomfortu nepietiekama dabiskā apgaismojuma dēļ, lai par to sūdzētos cietuma administrācijai.

Turklāt jāņem vērā, ka dabiskā apgaismojuma trūkums tika kompensēts ar pietiekamu mākslīgo apgaismojumu, tādējādi neliedzot pieteicējam iespēju lasīt un rakstīt.

Tāpat ņemams vērā, ka pārvalde pārkāpumu ir atzinusi un Jelgavas cietuma administrācija ir atvainojusies pieteicējam

par prettiesisko rīcību.

[11] Izvērtējot tiesu praksi saistībā ar atlīdzinājuma noteikšanu par to, ka ieslodzītā persona kamerā netika nodrošināta ar pietiekamu dabisko apgaismojumu, apgabaltiesa konstatē, ka vienā gadījumā persona ir saņēmusi atlīdzinājumu tikai par šo vienu konstatēto pārkāpumu – lietā Nr. A420275814, ko spriedumā ir pieminējusi arī pirmās instances tiesa. Taču tiesu praksē pamatā atlīdzinājums naudā tiek noteikts gadījumos, kad ir bijis konstatēts vairāku apstākļu kopums, piemēram lietās Nr. A42746109, A420169816, A420137116, A420384514, A420160416, A420214715, A420276913 un Nr. A420284513. Savukārt lietās Nr. A420406613, A420330516 un Nr. 420298016 dabiskā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nav atzīta par smagu tiesību aizskārumu, kas būtu pamats morālā kaitējuma atlīdzināšanai naudas izteiksmē.

Apgabaltiesa ņem vērā to, ka pieteicējs kamerā, kurā viņam nav nodrošināts dabiskais apgaismojums ir uzturējies kopumā 442 dienas (ņemot vērā laika posmu, kas tika pārbaudīts administratīvajā lietā Nr. A420210118). Vispārīgi šis laika posms ir ilgāks nekā administratīvajā lietā Nr. A420275814 konstatētais laika posms, par ko personai tika piešķirts atlīdzinājums naudas izteiksmē.

Apgabaltiesa atzīst, ka no tiesiskās vienlīdzības principa izriet prasība, ka salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam (sk. *Senāta 2016. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1021/2016 6. punktu; 2010. gada 16. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-104/2010 15. punktu*). Vienlaikus ir jāņem vērā, ka taisnīgas tiesas neatņemams elements ir tiesneša neatkarība. Tiesnesim ikvienā gadījumā ir jābūt brīvībai lietu izskatīt tiesiski, atbilstoši savām zināšanām, dzīves pieredzei un tiesiskajai apziņai. Tiesiskās vienlīdzības apsvērumi nevar būt pamatā, lai sekotu analoģiskā lietā taisītam spriedumam tikai tādēļ, ka attiecīgā lieta izspriesta pirmā. Nākamajā lietā turklāt dažādu iemeslu (galvenokārt procesa dalībnieku izvēlētās argumentācijas un atšķirīgu pierādījumu) dēļ var tikt izgaismoti tādi lietas aspekti, kas netika apsvērti iepriekšējā lietā un kas var ietekmēt gan faktisko apstākļu noskaidrošanu, gan tiesību normu piemērošanu (sk. *Senāta 2015. gada 6. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-482/2015 8.–11. punktu*). Turklāt lietās, kurās tiek vērtēti apstākļi ieslodzījuma vietā, to vērtējums ir ļoti relatīvs un atkarīgs no personas individuālajiem apstākļiem, kā arī apstākļu kopējās kumulatīvās ietekmes (sk. *Senāta 2016. gada 30. novembra spriedumu lietā Nr. SKA-713/2016 9. punktu, 2017. gada 28. aprīļa sprieduma SKA?586/2017 10. punktu*).

Tādējādi tas vien, ka līdzšinējā tiesu prakse administratīvajās lietās vairākkārt ir atzinusi Jelgavas cietuma faktisko rīcību, nenodrošinot pietiekamu dabisko apgaismojumu, par prettiesisku un vienā gadījumā ir piespriedusi atlīdzinājumu naudas izteiksmē, nevar būt par pamatu atlīdzinājuma piešķiršanai naudas izteiksmē arī izskatāmajā lietā.

Kā jau apgabaltiesa norādīja, izskatāmajā lietā nav konstatējami citi blakus apstākļi bez dabiskā apgaismojuma nepietiekamības, līdz ar to nav konstatējams būtisks pieteicēja cilvēktiesību aizskārums. Turklāt vairākās citās lietās, kurās ir vērtētas personas tiesības uz morālā kaitējuma atlīdzinājumu naudas izteiksmē gadījumā, kad kā vienīgais pārvaldes pieļautais pārkāpums tika konstatēts nepietiekams dabiskais apgaismojums kamerā, tiesas pieteikumus par morālā kaitējuma atlīdzinājumu naudā ir noraidījušas. Tāpēc apgabaltiesas ieskatā, ņemot vērā vairākās līdzīgās lietās izdarītās atziņas iepretim vienai lietai, kad morālais kaitējums tika atlīdzināts naudā, kā arī iepriekš aplūkotos izskatāmās lietas faktiskos apstākļus, atbilstošs atlīdzinājums šajā gadījumā ir iestādes atvainošanās, bet pieteikums daļā par atlīdzinājumu naudas izteiksmē ir noraidāms.

[12] Pirmās instances tiesa nepietiekami izvērtēja konkrētās lietas faktiskos apstākļus kopsakarā ar tiesu praksi līdzīgās lietās, tāpēc nonāca pie kļūdaina secinājuma par to, ka pieteicējam morālais kaitējums ir atlīdzināms naudas izteiksmē.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta ceturto daļu, 307. un 309. pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt /pers.C/ pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu naudas izteiksmē par Jelgavas cietuma rīcību, nenodrošinot /pers. C/ ar dabisko apgaismojumu Jelgavas cietuma 6. vienības kamerā Nr. /kameras numurs/ laika periodā no 2016. gada 30. oktobra līdz 2017. gada 30. oktobrim.

Noteikt /pers. C/, /personas kods/, pienākumu atmaksāt valstij valsts nodevu 30 *euro* apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā un iesniegt tiesai valsts nodevas samaksu apliecinošu dokumentu.

Spriedumu var pārsūdzēt Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamentā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

K. Kalvāne

Tiesnese referente

I. Amona

Tiesneses

V. Zommere